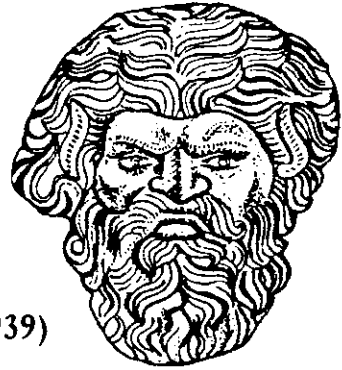

Н.М. Білас

РОЗВИТОК АРХЕОЛОГІЇ У ЛЬВІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1919—1939)

Львівський університет по праву вважається найдавнішим університетом на українських землях (рік заснування — 1661) та одним з найдавніших та найповажніших вищих навчальних закладів у Східній Європі. В стінах університету викладали і проводили дослідження багато вчених (у тім числі й археологів), які своїми працями здобули йому загальноєвропейську славу.

У другій половині XIX ст. працівниками і викладачами вузу були відомі вчені-археологи І. Шараневич, Л. Цвіклінський та ін. Саме ними і було закладено основи викладання археології в австрійський період. На той час Львівський університет був одним з найбільших (поряд із Ставропігійським інститутом та Науковим товариством ім. Шевченка, далі — НТШ) центрів археологічних досліджень у Галичині. Нову сторінку в історії розвитку археології в університеті було вписано і в міжвоєнний період.

Мета статті — простежити процес трансформації та становлення кафедр і інститутів археологічного профілю, їх кількісний склад та матеріальну базу, з'ясувати основні напрями досліджень вчених вузу.

Хронологічні рамки статті зумовлені відновленням польської державності (так званої Другої Речі Посполитої) та, відповідно до цього, зміною статусу Львівського університету і вереснем 1939 р., тобто часом приєднання Західної України до складу УРСР й, відповідно, запровадженням радянської системи вищої освіти.

Джерельною базою для написання статті служили документи та матеріали, які містяться у фонді 26 (Львівський університет) Державного архіву Львівської обл., у фондах Архіву Львівського національного університету ім. Івана Франка, офіційні університетські хроніки, окремі праці самих учених-археологів того часу.

© Н.М. БІЛАС. 2002

8 листопада 1919 р. було затверджено нову назву — «Університет Яна Казимира у Львові»¹, а його статус, навчальний процес та наукова робота зазнали суттєвих змін із прийняттям 13 липня 1920 р. Закону про вищі школи Польщі². Структура навчально-наукових підрозділів університету змінювалася залежно від тенденцій державної освітньої політики, на яку впливали політичні та економічні чинники. Усі зміни детально узгоджувалися з Міністерством віровизнань та освіти, проте відкриття нових навчальних одиниць відбувалося лише завдяки ініціативі вчених рад факультетів, спеціальних комісій та окремих викладачів. Саме вони доводили державній адміністрації необхідність відкриття нових кафедр, підшукували кандидатів для завідування ними, аналізували їх здібності, педагогічну діяльність, науковий доробок тощо.

В університеті було створено сприятливі умови для розвитку археологічної науки. Насамперед удалося частково ліквідувати прогалини у викладанні археологічних дисциплін унаслідок значного оновлення професорсько-викладацького складу, збільшення кількості штатних працівників та реформування самої структури кафедр відділення «археологія». Отже, структура кафедр археологічного профілю зазнала істотної трансформації та відповідала новітнім тенденціям поглиблення спеціалізації. На кожній кафедрі працювало крім професора декілька доцентів, ад'юнктів, асистентів та стипендіатів. Таким чином, поняття «кафедра» набуло нового змісту. Якщо у довоєнний період кафедра асоціювалася з професором, який інколи користувався допомогою асистента, то згодом вона трансформувалася у навчальний та науково-дослідний осередок сучасного зразка. Зокрема, у другій половині 1920-х років спостерігалися тенденції щодо створення при кафедрах науково-дослідних інститутів. Усі зазначені структурні зміни мали на меті ство-

рення оптимальних умов для розвитку польської національної науки.

Історична археологія в досліджуваній період була однією з наймолодших історичних дисциплін. До 1918 р. вона була предметом зацікавлення дуже вузького кола вчених³, виконувала функції допоміжної дисципліни щодо історії мистецтва та історії культури⁴.

На філософському факультеті Львівського університету 1918—1939 рр. археологічні дослідження були предметом діяльності двох кафедр — класичної археології та доісторичної археології зі спеціальним оглядом праісторії польських земель (частіше використовували назву «кафедра праісторії»)⁵. Доісторичну археологію разом з історією первісного суспільства та антропологією вивчали як суміжні галузі антропологічних знань, оскільки вони були пов'язані предметними взаємозв'язками. Натомість класична археологія була зарахована до таких наукових дисциплін, як класична філологія, історія стародавнього світу, історія античного мистецтва.

Кафедра класичної археології — єдиний навчально-науковий підрозділ окремої одноійменної спеціалізації — університеті існувала з 1903 р. Першим її керівником був відомий учений, дослідник трипільської культури професор Кароль Галачек (1873—1914)⁶. У період з 1916 по 1939 р. завідувачем кафедри був відомий знавець античного мистецтва професор Едмунд Булянда (1882—1954)⁷.

Колектив його співробітників та учнів складали Казімеж-Владислав Маєвський, Казімеж Міхаловський, Іван Старчук, Єжи Кульчицький, Роман Петеленз-Лукасевич, Яніна Орушувна та ін. Персонал кафедри займався вивченням та викладанням історії матеріальної та духовної культури середземноморських цивілізацій епохи еллінізму, особливу увагу вони приділяли поглибленому вивченню античного мистецтва. При кафедрі існувала фотолaboratorія, роботу якої очолював Е. Булянда⁸, а всі фотороботи виконував позаштатний асистент (1933—1939) Володимир Тисс⁹.

Е. Булянда до приїзду до Львова працював у 1913—1916 рр. приват-доцентом класичної археології в Ягеллонському університеті (м. Краків). У Львівському університеті він спочатку був призначений надзвичайним професором кафедри класичної археології філософського факультету (1916—1920)¹⁰, а з 1920 по 1939 р. — звичайним професором згаданої кафедри¹¹. На філософському факультеті професор Е. Булянда читав обов'язкові теоретичні курси та спецкурси з класичної археології, керував роботою Інституту класичної археології (з 1925 р.)¹². Також із 1927/28 н. р. керував кафедрою церковного мистецтва та християнської археології, заснованої у 1919 р. на теологічному факультеті¹³. Лише у 1936/37 н. р. керівництво кафедрою обійняв професор

П. Стах, який заснував при ній у тому ж році біблійний музей¹⁴. На теологічному факультеті професор Е. Булянда з 1925 по 1931 р. викладав християнську (біблійну) археологію та історію мистецтва¹⁵. Лекції з біблійної археології також проводили професор П. Стах (завідувач кафедри біблійних наук Нового Завіту)¹⁶, доцент Ю. Попліха (заступник професора кафедри допоміжних біблійних наук, знавець ассириології)¹⁷ та лектор монах Ф. Атаназій-Урбан¹⁸.

Основною сферою наукових інтересів Е. Булянди були археологія та історія мистецтва давньогрецького періоду, і саме з цієї тематики він опублікував низку досліджень, які мали широкий відгук у науковому світі¹⁹.

Археолог, історик античних цивілізацій (егейської, грецької та римської культур) К. Маєвський у Львівському університеті з 1928 р. спочатку був призначений молодшим²⁰, а в 1930 р. — старшим асистентом кафедри класичної археології²¹. З 1935 по 1939 р. — приват-доцент зазначеної кафедри (габілітувався у 1934 р.)²². Читав спецкурси для доповнення підготовки студентів, які спеціалізувалися зі стародавньої історії та класичної філології²³, а після смерті професора Констанція Хилінського — відомого дослідника політичної та економічної історії, етнології та археології Стародавнього світу — читав лекції з історії Стародавньої Греції²⁴. Підготував декілька досліджень кріто-мікенської та давньогрецької культур²⁵, культури мальованої кераміки²⁶, а також перший університетський підручник з історії егейської культури²⁷. К. Маєвський був членом Польського філологічного товариства, Львівського товариства праісторії та Паризького товариства дослідження культури старосередземноморського басейну²⁸.

К. Міхаловський був призначений у 1924 р. спочатку молодшим, а згодом старшим асистентом кафедри класичної археології²⁹. Після габілітації з обсягу класичної археології (габілітаційна робота «O sztuce doryckiej», Lwów, 1929)³⁰ став приват-доцентом цієї ж кафедри (1929—1933 рр.)³¹. У наступному році очолював кафедру класичної археології Варшавського університету³²; до Львова більше не повернувся. Цей учень Е. Булянди став відомим в Європі спеціалістом з середземноморської археології, брав участь у багатьох визначних археологічних відкриттях повосного періоду³³.

Асистентом кафедри класичної археології замість К. Маєвського у 1930 р. став І. Старчук³⁴ — український археолог та мистецтвознавець, член НТШ та інших українських наукових товариств. З 1 січня 1935 р. його переведено на посаду ад'юнкта кафедри і доручено проводити заняття з класичної археології³⁵. Був відомим дослідником антично-

го мистецтва, часто їздив у наукові відрядження за кордон, але так і не отримав права викладати у Львівському університеті у досліджуваній період через те, що був українцем. Міжнародне ж визнання принесла І. Старчуку наукова розвідка, присвячена скульптурам, які знаходилися в замку біля Варшави³⁶. Учений також досліджував еволюцію орнаменту на чорнолаковому та червонолаковому посуді з античних міст Північного Причорномор'я³⁷, в радянський період займався слов'яноруськими старожитностями за матеріалами городищ Західної України³⁸.

Є. Кульчицький — молодший (1922—1928), старший (1928—1934) асистент кафедри класичної археології³⁹. Вивчав мистецтво Стародавнього світу, був учнем Е. Булянди та К. Хилінського. З 1921 по 1928 р. виконував обов'язки секретаря та мистецького референта Львівського товариства шанувальників красних мистецтв⁴⁰.

Інший працівник кафедри, Р. Петеленз-Лукасевич, працював старшим асистентом-волонтером (1930—1931)⁴¹.

Я. Орушувна спочатку працювала демонстраторкою археологічного семінару (1920), а згодом молодшим (1921—1923) та старшим (1923—1928) асистентом⁴².

Кафедру доісторичної археології зі спеціальним оглядом праісторії польських земель було засновано у Львівському університеті в 1921 р. Цю кафедру було об'єднано в єдину спеціалізацію «Антропология, етнология та праістория» з кафедрами антропології та етнології (із 1936 р. — кафедра антропології) і етнології зі спеціальним оглядом етнографії польських земель⁴³. Слід зазначити, що комплекс антропологічних наук був гордістю Львівського університету в досліджуваній період. Це відповідало політиці Міністерства віровизнань та освіти щодо потреби концентрації зусиль окремих університетів у певних напрямках наукових досліджень, утворення тих кафедр та інститутів, діяльність яких вважалася необхідною з політичних та загальнодержавних міркувань.

Упродовж 1921—1939 рр. кафедрою праісторії керував відомий археолог, політичний та громадський діяч Леон Козловський (1892—1944)⁴⁴, який створив власну школу учнів та послідовників (серед них Тадеуш Сулімський, Маркіян Орест Смішко, Казимеж Журовський, Ірена Сівкувна, Кароль Стояновський, Ян Брик та ін.).

Л. Козловський приїхав на роботу до Львівського університету після успішної реабілітації на приват-доцента у Ягеллонському університеті (реабілітаційна праця «Grobę megalityczne na wschod od Odry»)⁴⁵. Після отримання у червні 1920 р. права на викладання у Львівському університеті у 1921 р. він був призначений надзвичайним професо-

ром доісторичної археології зі спеціальним оглядом праісторії польських земель та директором Інституту доісторичної археології. З 1929 р. — звичайний професор цієї ж кафедри⁴⁶.

Зауважимо, що крім наукової діяльності Л. Козловський активно займався й політичною (почав її, ще будучи студентом у Кракові). Був прихильником політики Ю. Пілсудського, з 1931 по 1935 р. виконував обов'язки депутата сейму та був міністром земельних реформ. Вершиною його політичної кар'єри стало призначення на короткий період Прем'єр-міністром Другої Речі Посполитої (1934)⁴⁷.

Л. Козловський посідав одне з чільних місць у польській археологічній науці, будучи кращим у державі знавцем неоліту та трипільської культури (вів розкопки на поселеннях у Кошилівцях, Незвиську, Бучачі). Монографії дослідника опиралися на результати археологічних досліджень і аналіз знахідок первісних культур. Створив низку гіпотез та теорій, згодом підтверджених конкретними фактами, зокрема про автохтонність слов'ян на території від Одри до Вісли, праслов'янський характер лужицької культури. Йому ж належить введення в науковий обіг терміну «вснеська культура» для визначення культури слов'янського етносу в так званій римській період. Одночасно Л. Козловський зазнав великої критики таких відомих науковців, як Ю. Костжевський, С. Круковський, Л. Савицький за численні дрібні помилки у працях. Йому ж закидали і ненаполегливість у завершенні розпочатих наукових праць⁴⁸.

Під керівництвом Л. Козловського у стінах Львівського університету відбулося наукове становлення відомого польського археолога Т. Сулімського. У 1931 р. він був призначений приват-доцентом праісторії зі спеціальним оглядом польських земель, а фактично виконував обов'язки професора, оскільки на час відсутності Л. Козловського (до 1935 р.) керував кафедрою праісторії, Інститутом праісторії та проводив семінарські заняття⁴⁹. Після повернення Л. Козловського став ад'юнктом Інституту праісторії і залишався ним до часу звільнення за власним бажанням у 1937 р., хоча вже у 1936 р. успішно претендував на посаду професора праісторії Ягеллонського університету⁵⁰. Сферою наукових зацікавлень Т. Сулімського були епоха бронзи, висоцька культура та скіфські пам'ятки західного Поділля⁵¹.

Учнем Л. Козловського був також відомий український археолог М. Смішко, який працював молодшим (1932—1934), старшим (1934—1937) асистентом, а згодом ад'юнктом (1937—1939) кафедри праісторії⁵². Незважаючи на значний доробок та авторитет у наукових колах, польські урядові та універси-

тесські чиновники не допустили українця до габілітації, а тому доцентом кафедри він зміг стати лише після приходу радянської влади у 1939 р.⁵³ Наукові зацікавлення вченого у той період торкалися звичення пра- і ранньослов'янських культур кінця I тис. до н. е. — першої половини I тис. н. е., зокрема липецької та пшеворської археологічних культур на території Східної Галичини. З цієї проблематики у той час вийшли його монографії «Kultury wczesnego okresu epoki cesarstwa Rzymskiego w Malopolsce Wschodniej» (Львів, 1932) та «Osady kultury lipickiej» (Львів, 1934).

Асистентами на кафедрі праісторії працювали К. Стояновський (1922—1924 рр. — молодшим і в 1924—1926 рр. — старшим)⁵⁴ та Я. Брик (1926—1929 рр. — молодшим, а в 1929—1932 рр. — старшим)⁵⁵.

Практичні та семінарські заняття з праісторії не користувалися великою популярністю серед студентів та молодих науковців. Причина цього лежить у суто науковому характері зазначеної спеціалізації, яка не давала змоги легко працевлаштуватися після отримання університетського диплому. Для кафедри класичної археології ситуація була значно кращою. Для порівняння, у 1938/1939 н. р. кафедра класичної археології налічувала 28 учасників археологічного семінару, 21 учасника археологічних вищих занять і 29 учасників археологічних нижчих занять⁵⁶, а кафедра праісторії — 6 осіб на праісторичний семінар і 14 — на праісторичні заняття⁵⁷.

Наукові працівники кафедри класичної археології та кафедри праісторії проводили археологічні розкопки на території Східної Польщі, Східної Галичини та Прикарпаття. Ці розкопки фінансував в основному Фонд національної культури⁵⁸.

У явному нову фазу в досліджуваній період вступила співпраця вчених-археологів Львівського університету із закордонною наукою. Функції регулятора міжнародних інтелектуальних взаємин намагалися монополізувати державні установи, зокрема Міністерство іноземних справ, Міністерство віровизнань та освіти і створений урядом у 1928 р. Фонд національної культури. Вони корегували та контролювали вектори співпраці, надавали фінансову підтримку, протегували науковий обмін тощо⁵⁹, хоча і надалі міжнародні зв'язки учених передусім залежали від їх наукових інтересів, індивідуальних контактів та особистих матеріальних можливостей.

У відродженій Польській державі з'явилися нові пріоритети міжнародної співпраці учених. Провідний до 1918 р. австро-угорський напрям зберігався впродовж 1920—1930-х років. Проте паралельно на арені з'явився потужний напрям інтелектуальної співпраці з країнами-союзницями Польщі, головним чином Францією.

Повноцінна підготовка наукового працівника передбачала продовження студій за кордоном, чому сприяв високий рівень їхньої мовної підготовки. Ознайомившись з методами наукової роботи за кордоном, опрацювавши значну кількість літератури та джерел, налагодивши особисті контакти з провідними спеціалістами, вчені поверталися на батьківщину досвідченими фахівцями. Після здобуття університетських посад молоді вчені підтримували зв'язок із закордонними науковими центрами. Закордонні поїздки науковців продовжувалися і під час роботи в університеті.

Характеризуючи міжнародні зв'язки археологів Львівського університету, можна виділити їх за певними напрямками.

1. *Студії молодих науковців у країнах європейських наукових інституціях.* Е. Буянда після закінчення Краківського університету (1907) та захисту докторської дисертації (1908) студіював як стипендіат Віденського антропологічного інституту (1909—1913) у Відні, Мюнхені, Лондоні, Парижі, Неаполі та Афінах. Здійснив наукову подорож по Італії, Греції, відвідав Західну Африку та північ Малої Азії (1910—1913)⁶⁰.

На стипендію Міністерства віровизнань та освіти у 1927—1929 рр. вивчав класичну археологію та історію стародавнього мистецтва в Берліні, Гайдельберзі, Вестфалії та Римі К. Міхаловських. За цей час дослідник відвідав усі відомі музеї та пам'ятки мистецтва та культури в Німеччині, Данії, Англії, Австрії, Угорщині, Югославії, Швейцарії, Італії, Греції та налагодив відносини з багатьма вченими та науковими інституціями⁶¹.

К. Масевський студіював у Народному музеї в Афінах (1933) та Археологічному музеї Кайїї (1931, 1933) на кошти Міністерства віровизнань та освіти.

У наукове відрядження до Музею праісторичного Польської Академії наук (у Кракові) їздив у 1932 р. М. Смішко. Це відрядження фінансував фонд декана гуманітарного факультету. Воно було потрібним з огляду на проведення інвентаризації предметів колекції Інституту праісторії Львівського університету. У Кракові існувала єдина в Польщі вірцево організована лабораторія праісторичних знахідок, і М. Смішко мав ознайомитися з технічною стороною консервації праісторичних предметів⁶².

2. *Науковий пошук в архівах, бібліотеках та музеях Європи.* Для налагодження наукових відносин та пошуку наукової літератури отримав платну відпустку у другому триместрі 1922/1923 н. р. Л. Козловський, який побував з цією метою у Румунії, Болгарії, Югославії, Австрії, Угорщині⁶³. У 1930 р. дослідник здійснив наукову подорож до Риги⁶⁴.

На кошти Міністерства віровизнань та освіти К. Масвський навесні 1931 та 1933 рр. побував у Греції, на території розкопок міноської культури на о-ві Крит, працював у музеях Константинополя, Софії, Скоп'є, Будапешту, Белграду, Бухаресту. На власні кошти археолог здійснив наукову подорож улітку 1932 р. до Відня, Венеції, Болоньї, Флоренції, Риму, Неаполя, Мессіни, Катанії, Сіракуз (ознайомився з матеріалами археологічних музеїв та відвідав території розкопок), а на кошти Фонду національної культури — до Франції⁶⁵.

У часті відрядження за кордон їздив український археолог І. Старчук, який побував у Туреччині (1931), Греції, на о-ві Крит, у Болгарії, Румунії, Угорщині (1931, 1935), в Англії, Німеччині (1933), Югославії (1935)⁶⁶.

Є. Кульчицький у 1933 р. здійснив наукову подорож до Греції та Франції⁶⁷.

Восени 1934 р. на кошти Фонду національної культури тримісячну наукову подорож до СРСР здійснили М. Смішко, К. Масвський, Т. Сулімівський. Вони ознайомилися з археологічними збірками музеїв Москви, Ленінграда, Харкова, Севастополя, Чернівців, Ялти, Николаєва, Херсона, Одеси, Полтави, Києва, Чернігова, Бердичева, Житомира, Кам'янець-Подільського. Археологи вивчали класичне мистецтво, зв'язки культури мальованої кераміки з культурами бісєйну Егейського моря⁶⁸.

3. *Участь у міжнародних конгресах, з'їздах та археологічних розкопках.* Неодноразово представляв польську науку на міжнародних археологічних конгресах та з'їздах К. Масвський, зокрема виступив з рефератом на археологічній секції Конгресу класичних філологів слов'янських країн (Познань, 1929 р.), брав участь у Міжнародному археологічному конгресі (Берлін, 1939)⁶⁹.

К. Міхаловський брав участь у Конгресі етрускологів (Італія)⁷⁰, а як закордонний член Французької археологічної школи — в Афінах, у розкопках на о-ві Крит (1929). Згодом, будучи вже професором Варшавського університету, ініціював проведення спільних французько-польських розкопок 1936 — 1939 рр. у Тель Елфу (Верхній Єгипет). Отримані пам'ятки було поділено між Францією та Польщею⁷¹.

4. *Читання лекцій на запрошення закордонних університетів, інститутів і товариств.* Е Булянда в травні 1928 р. читав цикл лекцій з грецького різьбярства у Віленському університеті⁷². У 1924/1925 н. р. наукову відпустку для поїздки до Франції та Іспанії отримав Л. Козловський, який, зокрема, успішно працював в Інституті палеонтології людини в Парижі⁷³.

Отже, співпраця археологів університету із закордонною наукою у міжвоєнний період

мала інтенсивний характер і піднімала фаховий рівень львівських науковців через ознайомлення з методами наукової роботи за кордоном, опрацювання значної кількості літератури та джерел, налагодження особистих контактів з провідними спеціалістами.

У міжвоєнний період у Львівському університеті відбулися істотні зміни в організації та змісті археологічних досліджень. У порівнянні з попереднім періодом археологічну науку було виведено на якісно нові рубежі, а науковці Львівського університету заклали міцний фундамент для майбутнього розвитку археологічної науки у вузі та в Україні загалом.

¹ Державний архів Львівської області (далі — ДАЛО). Ф. 26 (Львівський університет), оп. 7 (Філософський факультет 1849-1924, Гуманітарний факультет 1924—1939), спр. 793, арк. 118. В австрійській період університет носив ім'я імператора Йосифа II, який відновив його роботу у 1784 р.

² *Kronika Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie za rok szkolny 1920/1921.* — Lwów, 1923. — S. 43.

³ *Tyrowicz M.* Wspomnienia o życiu kulturalnym i obyczajowym Lwowa (1918—1939). — Wrocław, 1991. — S. 119.

⁴ *Gomborowicz M.* Archeologia historyczna // *Kwartalnik historyczny.* — Lwów, 1937. — R. 51. Z. 1—2. — S. 412.

⁵ Під час поділу філософського факультету у 1925 р. згадані навчальні підрозділи залишилися у складі гуманітарного факультету.

⁶ *Енциклопедія українознавства.* — Львів, 1993. — Т. 1. — С. 332; *Kronika Uniwersytetu Lwowskiego.* — Т. 2. (1898/9—1909/10) / Zestawił dr. Wiktor Hahn. — Lwów, 1912. — S. 557—559.

⁷ ДАЛО. Ф. 26, оп. 5 (Особові та пенсійні справи професорсько-викладацького складу і службовців), спр. 174, арк. 6; оп. 7, спр. 793, арк. 119; *Majewski K.* Edmund Bulanda. W trzydziestow rocznice śmierci // *Archeologia.* — Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk; Łódź, 1984. — R. 32. — S. 165.

⁸ *Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w roku akademickim 1938/1939.* — Lwów, 1938. — S. 71.

⁹ *Архів Львівського національного університету імені Івана Франка (далі — Архів ЛІНУ).* Ф. 119 (Львівський державний університет імені Івана Франка), оп. 1 (Відділ кадрів), спр. 588, арк. 1.

¹⁰ ДАЛО. Ф. 26, оп. 5, спр. 174, арк. 11—14.

¹¹ Там само. — Арк. 42.

¹² Там само. — Арк. 87.

¹³ *Szkoły Wycze Rzeczypospolitej Polskiej.* — Warszawa, 1930. — Wyd. 2. — S. 88; ДАЛО. Ф. 26, оп. 5, спр. 622, арк. 28.

¹⁴ Там само. — Оп. 8 (теологічний факультет), спр. 622, арк. 28.

¹⁵ Там само. — Оп. 5, спр. 174, арк. 81, 83, 85, 87.

¹⁶ ДАЛО. Ф. 26, оп. 8, спр. 520, арк. 36.

¹⁷ Там само. — Спр. 572, арк. 7.

¹⁸ Там само. — Спр. 513, арк. 5.

¹⁹ *Ze studiów nad początkami portretu greckiego.* — Lwów, 1928; *Waza grecka czarno-figurowa.* — Lwów, 1928; *Etymia i Etruskowie.* — Lwów, 1934.

- ²⁰ Там само. — Арк. 26.
- ²¹ Там само. — Арк. 88, 89, 101.
- ²² Там само. — Арк. 26, 28.
- ²³ Там само. — 122.
- ²⁴ Там само. — 119.
- ²⁵ *Figuralna plastyka cykladzka. Genca i rozwój form.* — Лwów, 1935; *Nowy kierunek badawczy w archeologii egejskiej.* — Лwów, 1935.
- ²⁶ *Gliniane modele chat kultury ceramiki malowanej na Ukrainie.* — Лwów, 1936.
- ²⁷ *Kultura cigajska.* — Лwów, 1933.
- ²⁸ *Archiw JНУ.* Ф. 119, оп. 1, спр. 408, арк. 16.
- ²⁹ Там само. — Арк. 50, 85.
- ³⁰ Там само. — Арк. 48, 49, 51.
- ³¹ Там само. — Арк. 27.
- ³² Там само. — Арк. 68, 74, 76, 78, 80.
- ³³ Там само. — Арк. 51—58; *Słownik historykuw...* — S. 348; *Sadurska A. Kazimierz Michałowski (1901—1981). Nekrolog // Archeologia.* — Wrocław; Warszawa; Kraków; Łódź, 1984. — R. 32. — S. 243—246.
- ³⁴ ДАЛО. Ф. 26, оп. 5, спр. 1802, арк. 2.
- ³⁵ Там само. — Арк. 23, 25.
- ³⁶ *Les sculptures antiques de Wilanow // Eos.* — 1930. — № 32. — P. 389—422; 1931. — № 33. — P. 555—569.
- ³⁷ *Купчинський О.* Античне мистецтво у дослідженнях Івана Старчука (Листи до вченого і відгукки на його праці) // *Записки НТШ.* — Львів, 1998. — Т. 236: *Праці Комісії образотворчого та ужиткового мистецтва.* — С. 557.
- ³⁸ *Филичук М.* Іван Старчук — мистецтвознавець, дослідник античної і слов'янської археології // *Зап. НТШ.* — Львів, 1993. — Т. 225. — С. 97—103.
- ³⁹ ДАЛО. Ф. 26, оп. 5, спр. 1006, арк. 20, 66.
- ⁴⁰ Там само. — Арк. 14.
- ⁴¹ ДАЛО. Ф. 26, оп. 5, спр. 1483, арк. 2.
- ⁴² Там само. — Арк. 5.
- ⁴³ Там само. — Арк. 3.
- ⁴⁴ Там само. — Спр. 775, арк. 135; *Енциклопедія українознавства.* — Львів, 1994. — Т. 3. — С. 1071.
- ⁴⁵ ДАЛО. Ф. 26, оп. 5, спр. 891, арк. 3.
- ⁴⁶ Там само. — Арк. 4, 8, 65, 78.
- ⁴⁷ Там само. — Арк. 98, 103, 110, 112, 129, 156; Спр. 1564, арк. 136, 141; Спр. 1841, арк. 55.
- ⁴⁸ Там само. — Арк. 32—35.
- ⁴⁹ Там само. — Арк. 21, 32, 35, 49, 55; спр. 891, арк. 108, спр. 1564, арк. 136, 141.
- ⁵⁰ Там само. — Спр. 1841, арк. 74, 87.
- ⁵¹ Там само. — Арк. 5—12; *Słownik historykuw...* S.502—503.
- ⁵² Там само. — Оп. 5, спр. 1758, арк. 2-3, 11, 32.
- ⁵³ *Домбровський О.* Археолог Маркіян Орест Смишко // *Український історик.* — Нью-Йорк; Торонто; Київ; Львів; Мюнхен, 1993. — № 1—4 (116—119). — Т. 30. — С. 138.
- ⁵⁴ ДАЛО. Ф. 26, оп. 5, спр. 1823, арк. 7, 26, 32, 36, 40, 42.
- ⁵⁵ Там само. — Спр. 166, арк. 1, 14, 28.
- ⁵⁶ Там само. — Оп. 7, спр. 1616, арк. 26.
- ⁵⁷ Там само. — Арк. 165.
- ⁵⁸ Там само. — Арк. 166.

⁵⁹ *Oswiata i Szkolnictwo w Rzeczypospolitej Polskiej.* — Warszawa, 1929. — S. 101.

⁶⁰ Там само. — Спр. 174, арк. 6, 55.

⁶¹ Там само. — Спр. 1269, арк. 50, 51.

⁶² Там само. — Оп. 7, спр. 1268, арк. 7.

⁶³ Там само. — Оп. 5, спр. 891, арк. 25.

⁶⁴ Там само. — Оп. 5, спр. 891, арк. 100.

⁶⁵ Там само. — Спр. 1154, арк. 28, 104.

⁶⁶ Там само. — Спр. 1802, арк. 23, 25.

⁶⁷ Там само. — Спр. 1006, арк. 61.

⁶⁸ Там само. — Спр. 1154, арк. 27; спр. 1841, арк. 53.

⁶⁹ Там само. — Спр. 1154, арк. 104, 115.

⁷⁰ Там само. — Спр. 1265, арк. 25.

⁷¹ Там само. — Спр. 1265, арк. 25, 50, 51; *Haisig M.* Kronika naukowa // *Кварталник historyczny.* — Лwów, 1938. — R. 52. — Z. 2. — S. 341; *Słownik historykuw polskich.* — Warszawa, 1994. — S. 348.

⁷² ДАЛО. Ф. 26, оп. 5, спр. 174, арк. 109—110.

⁷³ Там само. — Спр. 891, арк. 31, 37, 43.

Н.Н. Билас

РАЗВИТИЕ АРХЕОЛОГИИ В ЛЬВОВСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ В МЕЖВОЕННЫЙ ПЕРИОД (1919—1939)

В межвоенный период во Львовском университете происходил процесс трансформации и становления кафедр и институтов археологического профиля, которые превращаются в учебные и научно-исследовательские ячейки современного типа. На протяжении 1918—1939 гг. археологические исследования в университете проводили специалисты двух кафедр. Кафедра классической археологии — единое учебно-научное подразделение отдельной одноименной специализации — в университете существовала с 1903 г. В межвоенный период заведующим кафедрой был известный знаток античного искусства профессор Э. Булянда. Коллектив его сотрудников и учеников составляли К. Маевский, К. Михаловский, И. Старчук, Е. Кульничский и др. Кафедра доисторической археологии со специальным обзором пранетории польских земель создана в университете в 1921 г. Она была объединена в единую специализацию «Антропология, этнология и пранетория» с кафедрами антропологии и этнологии, этнологи со специальным обзором этнографии польских земель. На протяжении 1921—1939 гг. кафедрой пранетории руководил Л. Козловский, который создал собственную школу (в нее входили Т. Сулимирский, М. Смишко, К. Журовский, И. Сивкувна, К. Стояновский, Я. Брык и другие). Научные работники кафедр проводили археологические раскопки на территории Восточной и Западной Галиции, их профессиональный уровень постоянно повышался благодаря ознакомлению с новейшими методами научной работы за границей, налаживанию личных контактов с ведущими специалистами всего мира.